T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI | ORTAÖĞRETİM | ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABI

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

COĞRAFYA

11. SINIF
I. DÖNEM ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

COĞRAFYA

11. SINIF
I. DÖNEM ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

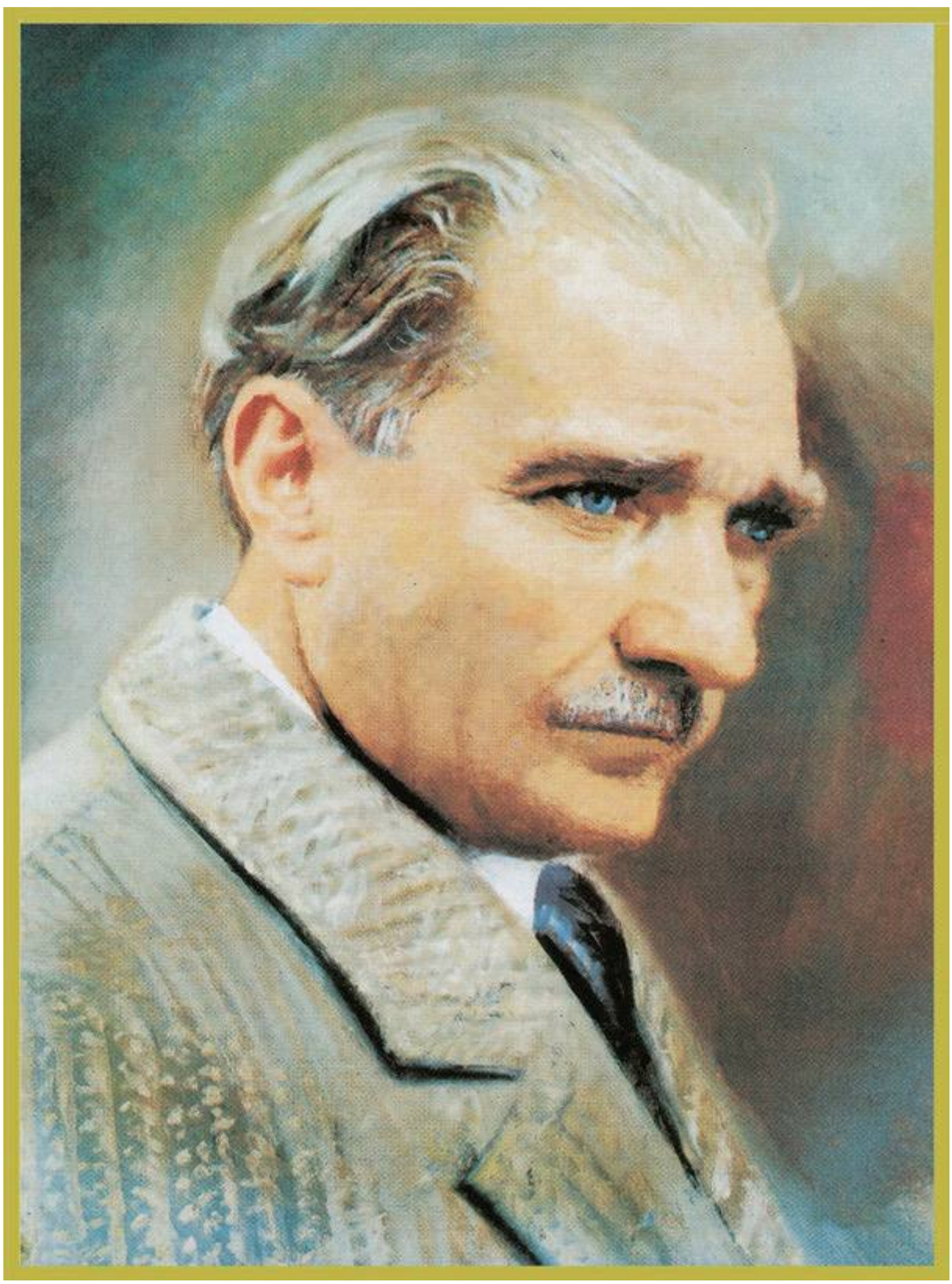

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

COĞ.11.1.1. Mekânsal sorunların çözümünde coğrafya biliminin katkılarını yapılandırabilme 9

COĞ.11.2.1. Web tabanlı CBS aracılığı ile harita uygulamaları yapabilme 14

COĞ.11.3.1. Yeryüzündeki su kaynaklarını sınıflandırabilme 18

COĞ.11.3.2. Türkiye'deki su kaynaklarının çevresel, ekonomik, politik ve sosyokültürel etkilerini sorgulayabilme 23

COĞ.11.4.1. Türkiye ve dünyadaki yerleşmelerin mekânsal organizasyonunu çözümleyebilme 27

COĞ.11.4.2. Türkiye ve dünyadaki yerleşmelerin etki alanını sorgulayabilme 33

COĞ.11.5.1. Tarımsal faaliyetleri gıda güvencesi açısından sorgulayabilme 38

COĞ.11.5.2. Dünya ve Türkiye'deki tarım uygulamalarını sürdürülebilirlik ölçütlerine göre değerlendirebilme 44

COĞ.11.5.3. Dünya ve Türkiye'de bulunan stratejik-kritik madenlerin ülke ekonomileri ve ülkeler arası ilişkilerdeki yerine yönelik çıkarım yapabilme 49

COĞ.11.1.1. Mekânsal sorunların çözümünde coğrafya biliminin katkılarını yapılandırabilme

a) Coğrafya biliminin mekânsal sorunların çözümüne sunduğu katkıları inceleyerek nedensel veya mantıksal ilişkiler ortaya koyar.
b) Coğrafya biliminin mekânsal sorunların çözümüne sunduğu katkılarla ilgili elde ettiği bilgileri uyumlu bir bütün hâline getirir.

COĞ.11.1.1

MEKÂNSAL SORUNLAR KARŞISINDA COĞRAFYA BİLİMİ

Aşağıdaki görsellerde bir yerleşim yeri ve çevresinde son yıllarda hızlı nüfus artışı ve plansız kentleşme nedeniyle meydana gelen çeşitli mekânsal sorunlar verilmiştir.

Bu mekânsal sorunların çözümü için görselleri incelemeniz, sorunların nedenlerini belirlemeniz, coğrafya biliminin bu sorunları nasıl analiz edeceğini açıklamanız ve çözüm önerileri geliştirmeniz beklenmektedir.

Görsel:1

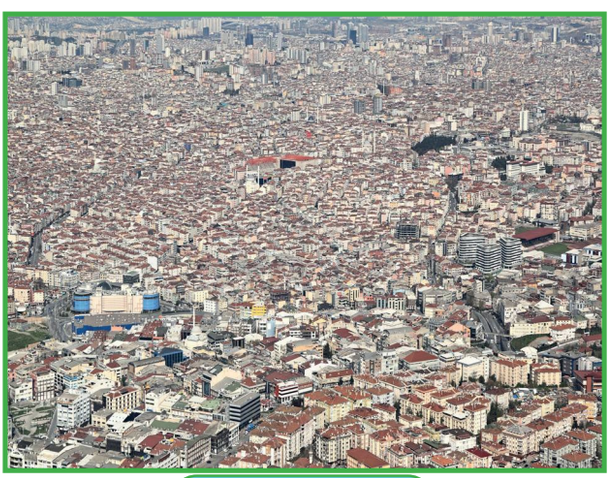

Görsel: 2

Görsel: 3

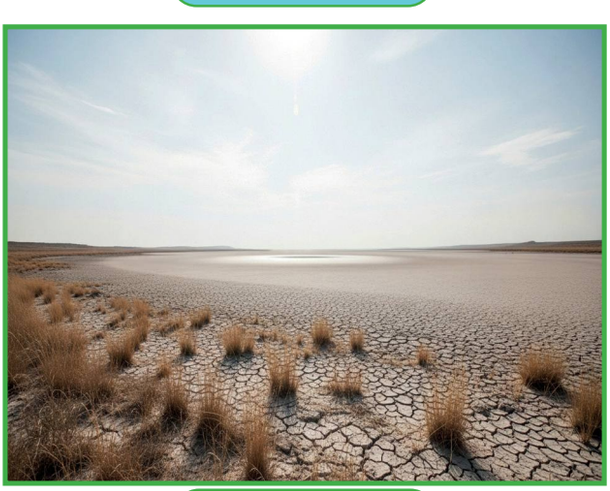

Görsel: 4

1. Görsellerde verilen mekânsal sorunları ve bu sorunların ilgili olduğu coğrafyanın alt dallarını aşağıdaki tabloya örnekteki gibi yazınız.

Görsel Numarası	Mekânsal Sorunlar	Coğrafyanın Alt Dalları
Görsel: 1	Trafik Yoğunluğu	Yerleşme Coğrafyası, Ulaşım Coğrafyası

2. Görsellerde verilen mekânsal sorunların ortaya çıkmasında etkili olan beşerî unsurları aşağıdaki tabloya örnekteki gibi yazınız.

Mekânsal Sorunlar	Mekânsal Sorunların Ortaya Çıkmasında Etkili Olan Beşerî Özellikler
Trafik Yoğunluğu	• Plansız yapılaşma • Dar sokaklar • Hızlı nüfus artışı • Araç sayısındaki artış
Plansız Kentleşme	
Hava Kirliliği	
Kuraklık ve Su Kıtlığı	

3. Tabloda verilen mekânsal sorunların çözümünde coğrafya biliminin kullanabileceği yöntemleri ve katkısını örnekteki gibi yazınız.

Mekânsal Sorunlar	Coğrafya Biliminin Kullanabileceği Yöntem/Araç	Coğrafya Biliminin Mekânsal Sorunun Çözümüne Katkısı
Trafik Yoğunluğu	• CBS (Coğrafi Bilgi Sistemleri) • Nüfus yoğunluğu haritaları • Ulaşım ağı haritaları	• Alternatif güzergâhların planlanması • Trafik yoğunluğunun en fazla olduğu bölgelerin belirlenmesi • Yeni sanayi alanlarının ve iş merkezlerinin şehir dışına çıkarılması için yer seçimi planlamalarının yapılması
Plansız Kentleşme		
Hava Kirliliği		
Kuraklık Kuraklık ve Su Kıtlığı		

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

COĞ.11.2.1. Web tabanlı CBS aracılığı ile harita uygulamaları yapabilme

a) Web tabanlı CBS uygulamasını kullanarak harita okur.
b) Web tabanlı CBS uygulamasını kullanarak harita çözümler.
c) Web tabanlı CBS uygulamasını kullanarak haritadan çıkarım yapar.
ç) Web tabanlı CBS uygulamasını kullanarak basit harita oluşturur.

COĞ.11.2.1

CBS UYGULAMALARI

Coğrafya dersinde öğrendiğiniz mekânsal bilgi teknolojilerini hem ailenizin hem de okul arkadaşlarınızın afet farkındalığını artıracak bir projede kullanmaya karar verdiniz. Bu amaçla ülkemizin nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu bölgelerindeki deprem riskini ortaya koyan dijital bir harita oluşturacaksınız.

1. Yönerge

Web tabanlı OGM Materyal CBS Platformu genel ağ adresine giriş yapınız. Platformun sol üst kısmında yer alan "Katmanlar" **bölümünden** "Diri Fay (2026)" **katmanını aktif hâle getiriniz. Ardından 1. ve 2. soruları bu haritaya göre cevaplayınız.**

1. **Türkiye'deki diri fay hatları üzerinde olan veya fay hattına en yakın illere üç tane örnek yazınız.**

2. **Kendi yaşadığınız bölgenin diri fay hatlarına göre risk durumunu yazınız.**

2. Yönerge

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Veri Portalı'ndaki **2025 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları Haber Bülteni'nde** yer alan **"Tablolar"** bölümündeki **"İl ve cinsiyete göre il/ilçe merkezi, belde/köy nüfusu ve nüfus yoğunluğu"** tablosu kaynak alınarak oluşturulan **"İle Göre Nüfus Yoğunluğu - 2025"** veri dosyasını cihazınıza indiriniz.

Bu tablodaki verileri, **eğitim videosundaki** yönergelere göre OGM Materyal CBS Platformu'nda sol tarafta yer alan "Veri Görselleştirme" bölümünden sisteme yükleyiniz. Adımları takip ederek yoğun nüfuslu alanlar koyu, seyrek nüfuslu alanlar açık renk olacak şekilde tematik bir harita oluşturunuz. Eğer sayfayı yenilediyseniz 1. yönergedeki yolu takip ederek yeniden Diri Fay (2026) katmanını haritanıza ekleyiniz.

İsterseniz paylaşılan eğitim videosundaki adımları takip ederek TÜİK'in resmî sitesinden indireceğiniz ham verilerle sıfırdan kendiniz de oluşturabilirsiniz.

3. **Hazırladığınız harita üzerinde nüfus yoğunluğu ile diri fayları karşılaştırarak aralarındaki ilişkiyi açıklayınız.**

4. **Hazırladığınız haritadan hareketle diri fay hatları üzerinde veya yakınında yer alıp nüfus yoğunluğu fazla olan bir şehirde meydana gelebilecek olası bir deprem senaryosunda arama kurtarma, ulaşım ve sağlık hizmetlerinde yaşanabilecek aksaklıklara dair çıkarımlarda bulununuz.**

5. OGM Materyal CBS Platformu'nda sol tarafta yer alan "Veri Görselleştirme > Harita Başlığı" bölümünden haritanıza projenizin amacına uygun bir isim veriniz. Daha sonra sağ üstte yer alan "" "CBS Araçları > Genel Araçlar" bölümündeki "PDF Olarak İndir" veya "Ekran Görüntüsü Al" aracılığıyla oluşturduğunuz haritanızı cihazınıza kaydediniz.

   Tebrikler, bu çalışmada TÜİK'ten elde ettiğiniz resmî nüfus verilerini web tabanlı bir CBS uygulamasına yükleyerek görselleştirdiniz ve bu verileri diri fay hatları katmanıyla birleştirerek dijital bir harita oluşturdunuz.

   Yaptığınız bu uygulamadan ve edindiğiniz deneyimden hareketle basılı haritalar ile web tabanlı CBS uygulamalarını veri güncelliği, coğrafi katmanları üst üste koyabilme ve karar süreçlerine hız kazandırma ölçütlerine göre kıyaslayınız.

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

COĞ.11.3.1. Yeryüzündeki su kaynaklarını sınıflandırabilme

a) Yeryüzündeki su kaynaklarını sınıflandırabilmek için gerekli olan ölçütleri belirler.
b) Yeryüzündeki su kaynaklarını belirlediği ölçütlere göre ayrıştırır.
c) Yeryüzündeki su kaynaklarını tasnif eder.
ç) Yeryüzündeki su kaynaklarını etiketler.

COĞ.11.3.1

YERYÜZÜNDEKİ SU KAYNAKLARINI SINIFLANDIRIYORUM

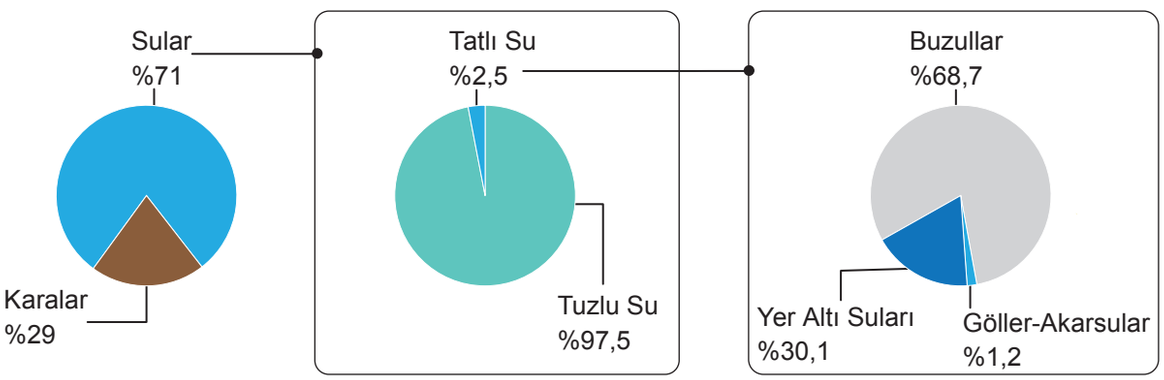

Türkiye'de bulunan Van Gölü, Eğirdir Gölü ve Atatürk Baraj Gölü birbirinden farklı özelliklere sahip önemli su kaynaklarıdır. Türkiye'nin en büyük gölü olan Van Gölü, turizme katkı sağlarken Eğirdir Gölü, çevredeki yerleşmelerin su ihtiyacının karşılanması ve tarımsal sulamada önemli bir yere sahiptir. Atatürk Baraj Gölü ise sulama, enerji üretimi ve balıkçılık amacıyla kullanılmaktadır.

Türkiye'nin en uzun akarsuyu olan Kızılırmak ile Fırat Nehri, sulama, enerji üretimi ve su temininde önemli rol oynar. Akdeniz ve Karadeniz ise deniz ulaşımı, balıkçılık ve turizm gibi ekonomik faaliyetlere katkı sağlar. Bu örnekler, su kaynaklarının farklı amaçlarla kullanılabildiğini göstermektedir.

1. Grafik ve metinden hareketle aşağıdaki su kaynaklarının sınıflandırılmasında kullanılabilecek ölçütleri yazınız.

Su Kaynakları							
Deniz	Göl	Akarsu	Baraj Gölü	Buzul	Bataklık	Artezyen Kaynak	Sulama Kanalı

2. 1. sorunun cevabında belirttiğiniz ölçütlerden üç tanesini ve bu ölçütlere örnek gösterilebilecek birer su kaynağını aşağıdaki tabloya yazınız.

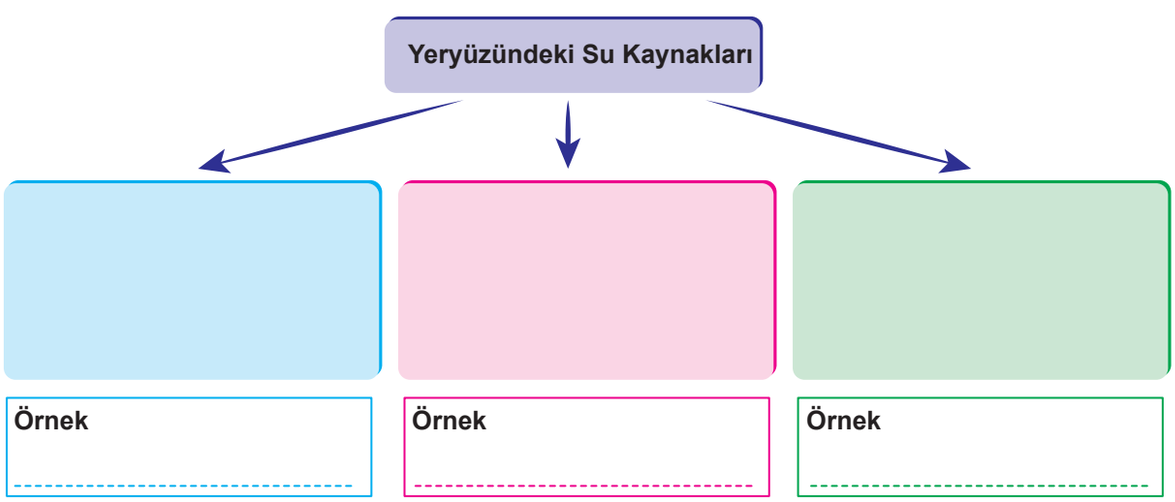

3. Aşağıdaki anlam çözümleme tablosunda verilen su kaynaklarını, kaynakların sınıflandırılmasında kullanılan ölçütlere göre uygun sütuna örnekteki gibi işaretleyiniz.

ANLAM ÇÖZÜMLEME TABLOSU	Su Kaynaklarının Sınıflandırılmasında Kullanılan Ölçütler					
Su Kaynakları	**Yerüstü su kaynakları**	**Yeraltı su kaynakları**	**Tuzlu su kaynakları**	**Tatlı su kaynakları**	**Doğal su kaynakları**	**Yapay su kaynakları**
1. Karadeniz	✔		✔		✔	
2. Fırat Nehri						
3. Beyşehir Gölü						
4. Atatürk Barajı						
5. Artezyen Kaynak suyu						
6. Antarktika Buzulları						

4. Aşağıda verilen su kaynaklarını tablodaki uygun başlık altında sınıflandırınız.

Su Kaynakları
• Okyanus • Deniz • Akarsu • Yer altı suyu • Buzul • Baraj gölü • Kaynak suyu • Sulama kanalları

Doğal Su Kaynakları	Yapay Su Kaynakları

5. Aşağıdaki tabloda verilen su kaynaklarının numaralarını dünya haritası üzerinde yuvarlakla işaretlenmiş alanlara yazınız ve bu su kaynaklarının hangi özelliğe göre aynı grupta yer aldıklarını tablonun altındaki alana belirtiniz.

1	2	3	4	5	6
Büyük Okyanus	Kızıldeniz	Atlas Okyanusu	Akdeniz	Hint Okyanusu	Kuzey Denizi

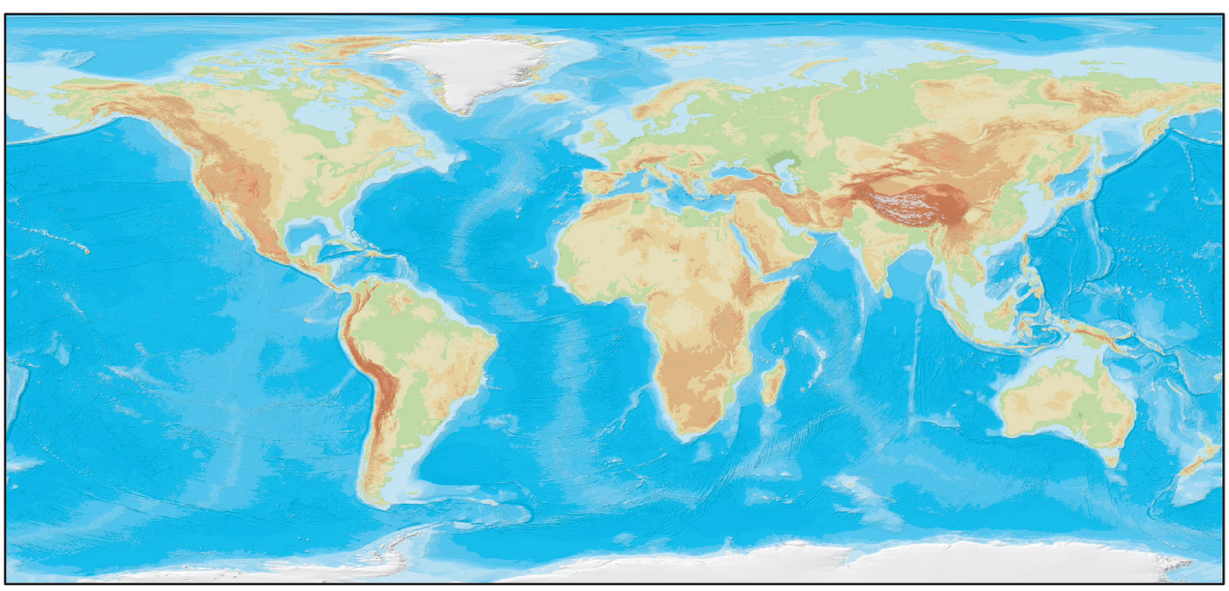

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

COĞ.11.3.2. Türkiye'deki su kaynaklarının çevresel, ekonomik, politik ve sosyokültürel etkilerini sorgulayabilme

a) Türkiye'deki su kaynaklarının çevresel, ekonomik, politik ve sosyokültürel etkilerine yönelik merak ettiği soruları sorar.
b) Türkiye'deki su kaynaklarının çevresel, ekonomik, politik ve sosyokültürel etkileri hakkında bilgi toplar.
c) Türkiye'deki su kaynaklarının çevresel, ekonomik, politik ve sosyokültürel etkileri hakkında elde ettiği bilgileri düzenler.
ç) Türkiye'deki su kaynaklarının çevresel, ekonomik, politik ve sosyokültürel etkileriyle ilgili düzenlediği bilgileri çözümler.
d) Türkiye'deki su kaynaklarının çevresel, ekonomik, politik ve sosyokültürel etkileri hakkında çözümlediği bilgilerden çıkardığı sonuçları paylaşır.

COĞ.11.3.2

TÜRKİYE'DEKİ SU KAYNAKLARININ ÇEVRESEL, EKONOMİK, POLİTİK VE SOSYOKÜLTÜREL ETKİLERİ

Su, yaşamın devamlılığı için vazgeçilmez bir doğal kaynaktır. Türkiye; akarsular, göller, barajlar, yer altı suları ve sulak alanlar bakımından önemli bir potansiyele sahip olmasına rağmen, su kaynakları bakımından zengin ülkeler arasında yer almamaktadır. Nüfus artışı, iklim değişikliği ve su tüketiminin artması, mevcut su kaynaklarının sürdürülebilir şekilde yönetilmesini zorunlu hâle getirmektedir.

Su kaynakları çevresel açıdan ekosistemlerin korunmasında önemli bir role sahiptir. Akarsular, göller ve sulak alanlar birçok canlı türüne yaşam alanı sunarken biyolojik çeşitliliğin devamını sağlar. Ancak plansız kullanım, kirlilik ve kuraklık; doğal yaşamı tehdit etmekte, su kalitesini düşürmekte ve ekolojik dengeyi olumsuz etkilemektedir.

Ekonomik açıdan su; tarım, sanayi, enerji üretimi ve turizm sektörlerinin temel girdilerinden biridir. Özellikle sulama faaliyetleri tarımsal verimi artırırken, hidroelektrik santraller yenilenebilir enerji üretimine katkı sağlamaktadır.

Su kaynakları politik açıdan da stratejik bir öneme sahiptir. Türkiye'nin sınır aşan nehirleri olan Fırat, Dicle, Meriç ve Asi gibi akarsular, komşu ülkelerle iş birliği ve ortak yönetim gerektirmektedir. Su paylaşımı konusunda uluslararası hukuk, diplomasi ve karşılıklı anlayış büyük önem taşımaktadır. Etkin su yönetimi hem ulusal güvenliğe hem de bölgesel istikrara katkı sağlar.

Suyun sosyokültürel etkileri de oldukça fazladır. Yerleşmeler tarih boyunca su kaynaklarının çevresinde gelişmiş, göller ve nehirler birçok kültürel değerin oluşmasına katkıda bulunmuştur. Ayrıca su; günlük yaşam, sağlık, hijyen, geleneksel yaşam biçimleri ve rekreasyon faaliyetleri açısından önemli bir yere sahiptir. Su kaynaklarının azalması veya kirlenmesi toplumun yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir.

1. Yukarıdaki makaleden hareketle Türkiye'deki su kaynaklarının çevresel, ekonomik, politik ve sosyokültürel etkilerine ilişkin merak ettiğiniz iki araştırma sorusu yazınız.

Soru 1.

Soru 2.

2. Yukarıdaki metinden ve yazdığınız araştırma sorularından hareketle Türkiye'deki su kaynaklarının çevresel, ekonomik, politik ve sosyokültürel etkileri hakkında güvenilir kaynaklardan bilgi toplayınız. Topladığınız bilgileri aşağıdaki tabloya kısa notlar hâlinde yazınız.

Tabloyu doldururken:

- Her etki alanı için en az iki bilgi yazınız.
- Yazdığınız bilgiyi destekleyen bir örnek, olay veya istatistik ekleyiniz.

Etki Alanı	Topladığım Bilgiler (Kısa Notlar)	Örnek / Kanıt
Çevresel Etkiler		
Ekonomik Etkiler		
Politik Etkiler		
Sosyokültürel Etkiler		

3. Metinden ve yaptığınız araştırmadan elde ettiğiniz bilgilerden hareketle Türkiye'deki su kaynakları hakkında öğrendiğiniz üç önemli bilgiyi yazınız.

a) .....

.....

b) .....

.....

c) .....

.....

4. Türkiye'de su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı ile ilgili bir cümle yazınız.

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

COĞ.11.4.1. Türkiye ve dünyadaki yerleşmelerin mekânsal organizasyonunu çözümleyebilme

a) Yerleşmeleri oluşturan unsurların mekânsal desenini Türkiye ve dünya örnekleri üzerinden algılar.
b) Yerleşmelerin mekânsal organizasyonu üzerinde etkili olan coğrafi koşulları Türkiye ve dünya örnekleri üzerinden tanımlar.
c) Yerleşmelerde benzer özelliklere sahip bölgeleri Türkiye ve dünya örnekleri üzerinden belirler.
ç) Yerleşmelerde bölgeler arasındaki geçişle ilgili Türkiye ve dünya örnekleri üzerinden çıkarımda bulunur.
d) Yerleşmeleri oluşturan unsurların mekânsal bağlantılarını Türkiye ve dünya örnekleri üzerinden çözümler.
e) Yerleşmelerde görülen mekânsal hiyerarşiyi Türkiye ve dünya örnekleri üzerinden çözümler.
f) Yerleşmeleri Türkiye ve dünya örnekleri üzerinden benzerlik ve farklılıklarına göre karşılaştırır.

COĞ.11.4.1

YERLEŞMELERİN MEKÂNSAL ORGANİZASYONU

Aşağıda farklı mekânsal desene sahip iki görsel verilmiştir.

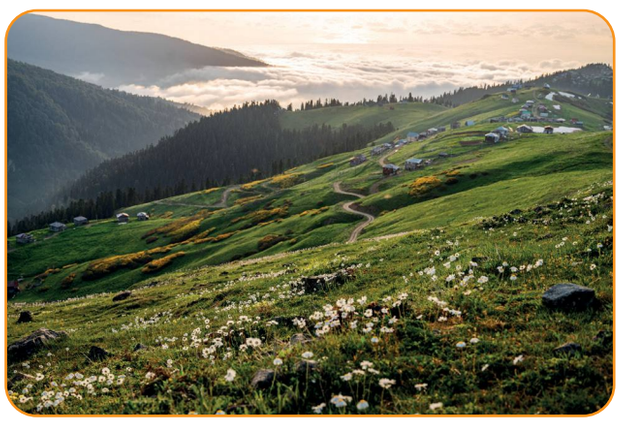

Görsel: 1

Görsel: 2

Görsellerdeki yerleşmelerin mekânsal desenlerini inceleyerek 1. ve 2. soruları cevaplayınız.

1. **Görsel 1 ve görsel 2'deki yerleşmelerin mekânsal desenlerini tanımlayınız.**

2. **Bu iki farklı mekânsal desenin ortaya çıkmasında etkili olan doğal faktörler nelerdir?**

Aşağıda dört farklı bölgeye ait görsel verilmiştir.

Görsel 1: Uzungöl/Trabzon

Görsel 2: Alp Dağları/İsviçre

Görsel 3: İzmir Limanı/Türkiye

Görsel 4: Duisburg/Almanya

Bu görselleri göz önüne alarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

3. **Görselleri verilen bölgeleri benzer özelliklerine göre sınıflandırınız. Bu sınıflandırmada kullandığınız özellikleri yazınız.**

4. **Uzungöl (Trabzon) ve Alp Dağları (İsviçre) görsellerini inceleyiniz. Bu alanlardaki yerleşme bölgeleri ile doğal bölgeler arasındaki geçişlerle ilgili çıkarımlarda bulununuz.**

5. **İzmir (Türkiye) ve Duisburg (Almanya) görsellerini inceleyiniz. Bu yerleşmelerdeki ekonomik faaliyet alanları ile ulaşım ağları ve su kaynakları arasındaki mekânsal bağlantıları çözümleyiniz.**

6. **Uzungöl ve Alp Dağları görsellerini inceleyiniz. Bu yerleşmelerde görülen mekânsal hiyerarşiyi çözümleyiniz.**

7. İzmir Limanı ve Duisburg'a ait görselleri inceleyiniz. Aşağıdaki karşılaştırma tablosunda yer alan başlıklar doğrultusunda bu iki limanı benzerlik ve farklılıkları açısından karşılaştırınız.

Yerleşmeleri Oluşturan Unsurlar	Benzerlik	Farklılık
Su Kaynağı ile Kurulan Mekânsal Bağlantı		
Mekânda Öne Çıkan Beşerî Unsurlar		

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

COĞ.11.4.2. Türkiye ve dünyadaki yerleşmelerin etki alanını sorgulayabilme

a) Türkiye ve dünyadaki yerleşmelerin diğer mekânlara etkisiyle ilgili sorular sorar.
b) Türkiye ve dünyadaki yerleşmelerin diğer mekânlara etkisiyle ilgili bilgi toplar.
c) Türkiye ve dünyadaki yerleşmelerin diğer mekânlara etkisiyle ilgili topladığı bilgileri düzenler.
ç) Türkiye ve dünyadaki yerleşmelerin diğer mekânlara etkisiyle ilgili düzenlediği bilgileri çözümler.
d) Türkiye ve dünyadaki yerleşmelerin diğer mekânlara etkisiyle ilgili çözümlediği bilgilerden çıkarım yapar.

COĞ.11.4.2

YERLEŞMELERİN ETKİ ALANLARI

Günümüzde bir şehrin varlığını sürdürmesini sağlayan ekonomik, sosyal veya kültürel özellikler o şehrin fonksiyonu olarak tanımlanır ve bu fonksiyonlar şehrin etki alanının sınırlarını belirlemektedir. Birden fazla fonksiyona sahip, ekonomik yönden gelişmiş şehirler küresel bir etkiye sahipken gelişmekte olan ülkelerin başkentleri veya ticaret merkezleri sadece kendi ülkesini ve komşularını kapsayan bölgesel etkiye sahiptir. Ekonomisi genellikle tarıma veya yerel kaynaklara dayalı küçük şehirler ise sadece yakın çevresini kapsayan yerel bir etki alanı oluşturmaktadır.

Yönerge

Bu çalışmada dünyadan ve Türkiye'den seçilmiş altı farklı şehre ait bilgi kartlarını kullanarak yerleşmelerin fonksiyonları ve etki alanları ile ilgili bir araştırma yürüteceksiniz. Amacınız çeşitli sorular sorarak araştırmanızı başlatmak, bilgi kartlarındaki yönergelerle farklı kaynaklardan veriler toplamak, bu verileri bir tabloya dönüştürmek ve nihayetinde yerleşmelerin diğer mekânlara etkisine dair çıkarımlar yapmaktır.

Aşağıda bazı şehirler ile ilgili bilgi kartı verilmiştir.

Tokyo (Japonya)	**Cakarta (Endonezya Cumhuriyeti)**	**Cambridge (Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı)**
	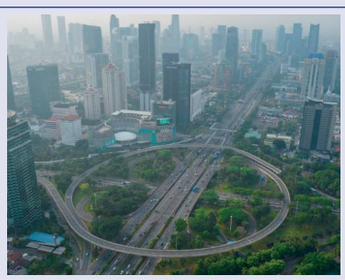	
Bilgi alanı: Tokyo, Japonya'nın başkenti ve dünyanın en büyük metropol alanlarından biridir. Şehir; finans, teknoloji, ticaret ve ulaşım açısından önemli bir küresel merkezdir. Gelişmiş metro ve demir yolu ağı şehrin ulaşımında önemli rol oynar.	**Bilgi alanı:** Cakarta, Endonezya'nın başkenti ve Java Adası'nın kuzeybatısında yer alan büyük bir şehirdir. Ticaret, sanayi ve finans açısından önemli bir merkezdir. Muson yağışları, sel ve kıyı taşkınları şehrin karşı karşıya olduğu başlıca çevresel sorunlardandır.	**Bilgi alanı:** Cambridge, İngiltere'nin doğusunda, Londra'nın kuzeyinde yer alan tarihî bir şehirdir. Dünyaca ünlü Cambridge Üniversitesi ile tanınan şehir; eğitim, bilim ve teknoloji alanlarında önemli bir merkezdir.

1. **Bir yerleşmenin sahip olduğu fonksiyonların diğer mekânları nasıl etkilediğini anlamak için iki tane araştırma sorusu yazınız.**

Soru 1.

Soru 2.

2. Yukarıdaki örnek bilgi kartlarını inceleyiniz. Aşağıda verilen üç farklı şehrin öne çıkan temel fonksiyonlarını ve diğer mekânlar üzerindeki etkilerini güvenilir kaynaklardan araştırarak ilgili boşluklara yazınız.

New York (Amerika Birleşik Devletleri)	Bayburt (Türkiye Cumhuriyeti)	Mekke (Suudi Arabistan Krallığı)
		
Bilgi alanı:	**Bilgi alanı:**	**Bilgi alanı:**

3. Hakkında bilgi verilen şehirlerin etki alanlarını ve bunları şekillendiren faktörleri dikkate alarak aşağıdaki tabloyu örnekteki gibi doldurunuz.

Yerleşme	Etki Alanını Şekillendiren Faktörler	Etki Alanı Mekânsal Ölçeği
Mekke	Dinî	Küresel
Tokyo		
New York		
Cambridge		
Cakarta		
Bayburt		

4. 2025 yılı itibarıyla Mekke şehir merkezinde yaklaşık 1,7 milyon kişi yaşamaktadır. Cakarta ise 2025 yılı verilerine göre 42 milyon kişilik nüfusuyla dünyanın en kalabalık kentidir.

Mekke'nin nüfus açısından Cakarta'dan çok daha küçük olmasına rağmen daha geniş bir etki alanına sahip olmasının nedenini yerleşmelerin etki alanını şekillendiren faktörler açısından karşılaştırınız.

5. Yerleşmelerin, olası büyük krizlerden (ekonomik kriz, lojistik sorunlar vb.) nasıl etkileneceğine dair çıkarımlarınızı yazınız.

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

COĞ.11.5.1. Tarımsal faaliyetleri gıda güvencesi açısından sorgulayabilme

a) Tarımsal faaliyetler ve gıda güvencesi ile ilgili merak ettiği soruları sorar.
b) Tarımsal faaliyetler ve gıda güvencesi ile ilgili bilgi toplar.
c) Tarımsal faaliyetler ve gıda güvencesi ile ilgili elde ettiği bilgileri düzenler.
ç) Tarımsal faaliyetler ve gıda güvencesi ile ilgili düzenlediği bilgileri çözümler.
d) Tarımsal faaliyetler ve gıda güvencesi ile ilgili çözümlediği bilgilerden çıkardığı sonuçları paylaşır.

COĞ.11.5.1

TARIMSAL FAALİYETLER VE GIDA GÜVENCESİ

Son yıllarda dünyada yaşanan kuraklık, salgın hastalıklar, savaşlar ve aşırı hava olayları tarımsal üretimi ve gıda tedarik zincirini olumsuz etkilemiştir. Bu durum, bazı tarım ürünlerinin üretiminin azalmasına, fiyatların yükselmesine ve gıdaya erişimde sorunlar yaşanmasına neden olmuştur. Ayrıca artan nüfus, iklim değişikliği, su kaynaklarının azalması ve gıda israfı da gıda güvencesini tehdit eden önemli unsurlardır.

Türkiye, sahip olduğu farklı iklim özellikleri ve verimli tarım alanları sayesinde birçok tarım ürününü yetiştirebilmektedir. Ancak bu potansiyelin sürdürülebilmesi için doğal kaynakların bilinçli kullanılması ve tarımsal üretimin planlı şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

Üretimden tüketime kadar uzanan gıda tedarik zincirinde yaşanan doğal afetler, ulaşım sorunları ve üretim maliyetlerindeki artışlar gıda arzını olumsuz etkileyebilir. Ayrıca üretim ve tüketim sürecinde meydana gelen gıda israfı hem ekonomik kayıplara neden olmakta hem de gıda güvencesini zayıflatmaktadır.

Bu nedenle tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilir şekilde yürütülmesi, su ve toprak kaynaklarının korunması, tedarik zincirinin kesintisiz işlemesi ve gıda israfının azaltılması, herkesin yeterli ve güvenli gıdaya sürekli ulaşabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Yukarıdaki metni dikkatlice okuyunuz. Verilen bilgilerden yararlanarak aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla tamamlayınız.

1. Metne göre cevaplarını araştırmak istediğiniz üç soru yazınız.

Soru 1.

Soru 2.

Soru 3.

2. Aşağıdaki tabloda yer alan incelenecek konu başlıklarını; ders kitabı, TÜİK verileri, Tarım ve Orman Bakanlığı yayınları ve öğretmeninizin yönlendirdiği kaynaklardan yararlanarak araştırınız. Araştırmanız sonunda elde ettiğiniz bilgilerle aşağıdaki tabloyu uygun şekilde doldurunuz.

İncelenecek Konu	Elde Edilen Bilgi
Gıda güvencesi nedir?	
Tarımsal faaliyetler gıda güvencesini nasıl etkiler?	
Tedarik zincirini olumsuz etkileyen iki olay	
Gıda israfını azaltmaya yönelik iki uygulama	
Tarımsal faaliyetleri etkileyen doğal faktörler	
Tarımsal faaliyetleri etkileyen beşerî faktörler	
Gıda tedarik zincirinin aşamaları	

3. Aşağıda verilen açıklamaların hangi kavrama ait olduğunu tablo üzerinde işaretleyerek eşleştiriniz.

Açıklamalar	Kavramlar		
	Gıda Güvencesi	Tedarik Zinciri	Gıda Güvenliği
Üretilen gıdanın tüketiciye ulaşıncaya kadar geçtiği aşamalar			
Gıdaların üretimden tüketime kadar insan sağlığına uygun şekilde hazırlanması ve korunması			
Her bireyin yeterli, sağlıklı ve ekonomik olarak ulaşılabilir gıdaya erişebilmesi			

4. Aşağıda verilen gıda tedarik zincirinin aşamalarını ilk aşamadan son aşamaya doğru sıralayınız. (Kutu içerisine numara yazarak doğru sıralayınız).

- ☐ Market
- ☐ Üretim
- ☐ Tüketici
- ☐ İşleme
- ☐ Depolama
- ☐ Taşıma

5. **Türkiye'nin verimli tarım alanlarına sahip olması tek başına gıda güvencesi için yeterli midir? Açıklayınız.**

6. **Gıda tedarik zincirinin herhangi bir aşamasında yaşanacak aksaklıkların ekonomik ve toplumsal sonuçlarından üçünü yazınız.**

7. **Gıda israfının azaltılması, sürdürülebilir tarım açısından neden önemlidir?**

8. **Aşağıda verilen tabloyu inceleyerek ilgili soruları cevaplayınız.**

Olay	Tarımsal Üretim	Gıda Güvencesi
Kuraklık	Azalır	Olumsuz etkilenir
Sel Afeti	Azalır	Olumsuz etkilenir
Modern Sulama Sistemleri	Artar	Olumlu etkilenir
Tarımda Teknoloji Kullanımı	Artar	Olumlu etkilenir

a) Tablodaki verilere göre gıda güvencesini tehdit eden iki unsur hangileridir?

b) Tarım teknolojilerinin gelişmesi gıda güvencesine nasıl katkı sağlar?

c) İklim değişikliğinin tarımsal üretim üzerindeki etkileri nelerdir?

9. Gıda israfını önlemek için bireysel ve toplumsal çözüm önerilerinizi aşağıdaki tabloya yazınız.

BİREYSEL OLARAK YAPABİLECEKLERİM	TOPLUMSAL OLARAK YAPILABİLECEKLER
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

COĞ.11.5.2. Dünya ve Türkiye'deki tarım uygulamalarını sürdürülebilirlik ölçütlerine göre değerlendirebilme

a) Dünya ve Türkiye'deki tarım uygulamalarına ait sürdürülebilirlik ölçütlerine ulaşır.
b) Dünya ve Türkiye'deki farklı tarım uygulamalarına ait özellikleri tespit eder.
c) Dünya ve Türkiye'deki farklı tarım uygulamalarına ait özellikleri sürdürülebilirlik ölçütleri ile karşılaştırır.
ç) Dünya ve Türkiye'deki tarım uygulamalarının sürdürülebilirliğiyle ilgili yargıda bulunur.

COĞ.11.5.2

SÜRDÜRÜLEBİLİR TARIM

AKILLI TARIMDA DÜNYAYLA YARIŞIYORUZ!
ANTALYA'DAN HOLLANDA'YA, SÜRDÜRÜLEBİLİR ÜRETİM HAMLESİ

DAHA AZ SU, DAHA FAZLA ÜRETİM

ANTALYA: DİJİTAL SERALAR YAYGINLAŞIYOR

Antalya'da birçok serada sıcaklık, nem, sulama ve gübreleme işlemleri dijital sensörlerle cep telefonundan takip ediliyor. Üreticiler, hastalık ve gereksiz su kullanımına karşı daha etkin önlem alabiliyor.

HOLLANDA: AKILLI SERALARDA DÜNYA LİDERİ

Hollanda; yapay zekâ destekli iklim kontrolü, otomatik sulama, LED aydınlatma ve topraksız tarım uygulamalarıyla yıl boyunca yüksek verimli üretim gerçekleştiriyor. Su ve enerji kullanımında dünya standartlarını belirliyor.

KONYA: KURAKLIĞA KARŞI AKILLI SULAMA TEKNOLOJİLERİ

Konya Ovası'nda sensör destekli akıllı sulama sistemleriyle su tasarrufu yapılıyor.

1. Yukarıda anlatılan tarım uygulamalarına ait sürdürülebilirlik ölçütlerini yazınız.

2. Aşağıdaki Frayer diyagramını verilen uygulamalardan ve karikatürden yararlanarak doldurunuz.

TANIM

Sürdürülebilir tarım nedir? Kısaca tanımlayınız.

.....

.....

.....

.....

ÖZELLİKLER

Sürdürülebilir tarımın temel özelliklerini yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

SÜRDÜRÜLEBİLİR TARIM

ÖRNEKLER

Dünya ve Türkiye'den sürdürülebilir en az üç tane tarım örnekleri yazınız.

.....

.....

.....

.....

ÖRNEK OLMAYANLAR

Sürdürülebilir tarımın zıttı olan üç uygulama yazınız.

.....

.....

.....

.....

3. Verilen tarım uygulamalarının özelliklerini tespit edip bu özellikleri, aşağıdaki tabloda verilen örnekteki gibi sürdürülebilirlik ölçütleri ile karşılaştırınız.

Tarım Uygulaması	Özellikleri	Sürdürülebilirlik Ölçütü		
		Çevresel	Ekonomik	Sosyal
Antalya	Dijital sera otomasyonu, sensör sistemleri ve uzaktan takip sistemlerinin kullanımı	Su ve kimyasal kullanımının azaltılması, doğal kaynakların korunması	Üretimde verim artışı ve girdi maliyetlerinin azaltılması	Üreticilerin bilgi ve teknolojiye ulaşmasının kolaylaşması
Hollanda				
Konya Ovası				

4. Verilen tarım uygulamalarından hareketle her şapkanın temsil ettiği düşünme biçimini dikkate alarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Şapka	Düşünme Biçimi	Etkinlik Sorusu	Örnek Cevap
○ Beyaz Şapka	Bilgi ve gerçekler	Haberde sürdürülebilir tarımla ilgili hangi uygulamalar anlatılmaktadır?	
● Kırmızı Şapka	Duygu ve sezgiler	Haberi okuduktan sonra sürdürülebilir tarım hakkında neler hissettiniz?	
● Siyah Şapka	Riskler ve olumsuz yönler	Haberde anlatılan uygulamaları zorlaştırabilecek hangi sorunlar olabilir?	
● Sarı Şapka	Olumlu yönler	Haberde verilen uygulamaların en önemli yararları nelerdir?	
● Yeşil Şapka	Yeni fikirler	Haberde anlatılan uygulamalara ek olarak sürdürülebilir tarımı geliştirmek için hangi öneriyi sunarsınız?	
● Mavi Şapka	Sonuç ve değerlendirme	Haberi genel olarak değerlendirdiğinizde Türkiye'de hangi uygulamanın öncelikle yaygınlaştırılması gerektiğini düşünüyorsunuz? Gerekçenizi yazınız.	

5. **Dünya ve Türkiye'deki bu uygulamalardan hareketle tarımsal üretimin sürdürülebilirliği hakkında ulaştığınız sonuçları yazınız.**

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

COĞ.11.5.3. Dünya ve Türkiye'de bulunan stratejik-kritik madenlerin ülke ekonomileri ve ülkeler arası ilişkilerdeki yerine yönelik çıkarım yapabilme

a) Dünya ve Türkiye'de bulunan stratejik-kritik madenlerin ülke ekonomileri ve ülkeler arası ilişkilerdeki yerine yönelik varsayımda bulunur.
b) Dünya ve Türkiye'de bulunan stratejik-kritik madenlerin ülke ekonomileri ve ülkeler arası ilişkilerdeki yerini gösteren coğrafi temsillere ait eğilimleri inceler.
c) Dünya ve Türkiye'de bulunan stratejik-kritik madenlerin ülke ekonomileri ve ülkeler arası ilişkilerdeki yerini coğrafi temsiller aracılığıyla karşılaştırır.
ç) Dünya ve Türkiye'de bulunan stratejik-kritik madenlerin ülke ekonomileri ve ülkeler arası ilişkilerdeki etkisine yönelik önerme sunar.
d) Dünya ve Türkiye'de bulunan stratejik-kritik madenlerin ülke ekonomileri ve ülkeler arası ilişkilerdeki etkisini değerlendirir.

COĞ.11.5.3

STRATEJİK MADENLER VE KÜRESEL GÜÇ

Dünya ekonomisinde enerji dönüşümü elektrikli araçlar, savunma sanayisi, yüksek teknoloji ürünleri ve yenilenebilir enerji sistemlerinin yaygınlaşması; lityum, kobalt, nikel, bakır, nadir toprak elementleri ve bor gibi bazı madenlere olan ihtiyacı artırmıştır. Bu madenlerin bazıları belirli ülkelerde yoğunlaşırken bazı ülkeler bu kaynakları ithal etmektedir. Ancak bir madenin ülkede bulunması tek başına ekonomik güç sağlamamaktadır. Madenin rezervi, üretim miktarı, işlenme düzeyi, teknolojik kullanım alanları, ihracat değeri ve dünya ticaretindeki konumu da önem taşımaktadır.

Stratejik-kritik Maden	Başlıca Özellikleri	Yaygın Olduğu Ülkeler
Lityum	Hafif bir metaldir. Elektrikli araç ve taşınabilir elektronik cihaz pillerinin temelidir.	Avustralya %37 Şili %22 Çin %19 Zimbabve %9
Kobalt	Bataryaların ömrünü ve dayanıklılığını artırır. Yüksek ısıya dayanıklı alaşımlarda, katalizör üretiminde ve savunma teknolojilerinde yaygın olarak kullanılır.	Kongo Demokratik Cumhuriyeti %55 Avustralya %15 Endonezya %6 Küba %5
Nikel	Enerji yoğunluğunu yükseltir. Llityum-iyon pillerin katot kısmında, paslanmaz çelik üretiminde, havacılık ve elektronik sanayilerinde yaygın olarak kullanılır.	Endonezya %42 Avustralya %18 Rusya %6 Filipinler %4
Bor	Cam, seramik, deterjan, tarım, savunma, ileri teknoloji, enerji depolama ve nükleer uygulamalarda yaygın olarak kullanılan kritik bir madendir.	Türkiye %74 ABD %4 Rusya %3 Şili %3
Bakır	Mükemmel bir elektrik iletkenidir. Kablolarda, elektrik motorlarında ve şebeke altyapılarında yaygın olarak kullanılır.	Şili %24 Peru %11 Kongo Demokratik Cumhuriyeti %11 Çin %9

1. **Bir ülkenin stratejik-kritik maden rezervlerinin fazla olmasının o ülkenin ekonomisine ve ülkeler arası ilişkiler üzerindeki etkisine ilişkin varsayımlar oluşturunuz.**

2. Tabloyu inceleyiniz ve aşağıdaki soruları tabloya göre cevaplayınız.

a) Hangi ülkeler birden fazla stratejik-kritik madenin üretiminde öne çıkmaktadır?

b) Hangi madenlerin üretiminde tek bir ülkenin payı diğerlerine göre belirgin biçimde yüksektir?

c) Türkiye tablodaki madenlerden hangisinin rezervinde öne çıkmaktadır?

d) Tablodaki stratejik-kritik madenlerin dünya üzerindeki dağılışında nasıl bir eğilim gözlemlediniz?

3. Tabloda verilen stratejik-kritik madenlerin ülke ekonomileri ve ülkeler arası ilişkilerdeki önemi ile ilgili aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

Maden	Karşılaştırmada Elde Edilen Çıkarım
Lityum	
Kobalt	
Nikel	
Bor	
Bakır	

4. Tablodaki madenlerin dağılışı dikkate alındığında bu madenlerin belirli ülkelerde yoğunlaştığı görülmektedir.

Bu durumun ülke ekonomilerine ve ülkeler arası ilişkilerdeki etkisine yönelik neden sonuç ilişkisi içeren önerme oluşturunuz.

5. Stratejik-kritik madenlerin dağılışı ve kullanım alanları dikkate alındığında bu madenlerin ülkelerin ekonomik gücüne ve ülkeler arası ilişkilere etkilerini değerlendiriniz.

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

YAZILI PUSULASI

Çözümlere buradan ulaş

11. Sınıf Coğrafya Öğrenme Etkinlikleri Seti 2. Bölüm (2026-2027)

Telefonunun kamerasıyla ilgili QR kodunu okut.
Ekrandan okuyorsan QR koduna dokunabilirsin.

CEVAP VE ÇÖZÜMLER

Yazılı cevaplar ve çözüm sayfası
Ücretsiz erişim

VİDEO ÇÖZÜMÜ

Bu PDF’nin ilgili videosu ve durumu
Premium videolar uygulamada açılır

Video henüz eklenmediyse sağdaki sayfada belirtilir.
Video sonradan eklendiğinde aynı QR kodu kullanılabilir.

Bu erişim kartı Yazılı Pusulası tarafından eklenmiştir.
Önceki soru ve cevap sayfaları değiştirilmemiştir.
kaynaklar.net